

حرم رضوی
به روایت تاریخ

۸

زائر رضوی

بزرگ عالم زاده

روزنامہ عالم، لاہور، ۱۳۱۵ھ

عنوان: علم ہندوؤں، حمزہ علی بی، ۱۹۷۱ء، ۱۰۰ صفحات، ۱۰ روپے

ملحقات علم حجة: علم الفلكات، علم الفلك، علم الفلك، ١٣٩٤

فصلنامه علمی-پژوهشی، شماره ۱۳، زمستان ۱۳۹۴

مهرجست، محمد. انتشارات آشنایان و صویتی: ۱۹۶۵. (۱۹۶۵) و (۱۹۶۵) و (۱۹۶۵)

$$g(x, y, z) = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} \sqrt{1 - 4x^2 - 4y^2 - 4z^2}$$

بەدەلت چاڭ، خەلق ئاممىسىنىڭ ئىشلىرىغا قاتتىق ھۆرمەت بىلەن قاراش، ۲۰۱۱-يىلى ۱۲-ئايدا

هو الشيخ العلامة أبو بكر بن محمد بن عثمان بن كنانة، ولد في ١٠١٧ هـ في

۳۳ صوبہ بلوچستان، ضلع ہاشمی، ۱۱۵۴۰۰ ای۔ ایم۔

سنة الفروقة بعشر السنوات على قدر وصولها

و انچه که ظاهر است او می بیند

و داندې کې

9/10/2016 10:37:45 AM

[illegible]

به نشر

انتشارات آستان
قدس رضوی

زائر رضوی / ۸

۱۸۴۵

حرم رضوی به روایت تاریخ

بزرگ عالم زاده

طراح جلد | محمد قالیچیان

صفحه آرا | محسن جعفری

چاپ | اول - ۱۳۹۴

شمارگان | ۱۰۰۰ نسخه

قطع | پالتیوین

چاپ | مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک | ۹۷۸-۹۶۴-۰۰۳-۲۲۷-۰۶

این کتاب از قطع رهن به اوستاد به چاپ رسیده است.

حق چاپ محفوظ است.
به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت | ۶۵۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی | مشهد، بلوار سجاد، خیابان میلاد - ص.ب. ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار | ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران | تلفن و دورنگار | ۸۸۹۶-۴۶۶

نشانی اینترنتی | www.behnashr.com | پست الکترونیکی | publishing@behnashr.com

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۳	امام آیت حق
۱۵	طلوع شمس الشموس آسمان نورانی مدینه از شرق خراسان
۱۷	بارگاه رضوی تبلوری از آمیختگی روح دین در قالب هنر است
۱۹	وضعیت حرم رضوی پس از دفن امام علیه السلام
۲۳	پیشینه تاریخی بنای اولیه حرم مطهر
۲۷	کرامتهایی از امام و عنایت حکام به بقعه رضوی
۲۹	حرم در ادوار گذشته
۲۹	سالمندان
۳۰	دیالمه (دیلمیان)
۳۰	غزنویان
۳۱	سلجوقیان
۳۲	خوارزمشاهیان
۳۳	تیموریان
۳۳	صفویه
۳۴	عصر نادری
۳۴	قاجاریه
۳۵	عصر پهلوی

- ۳۵ پس از پیروزی انقلاب اسلامی
- ۳۸ حرم مطهر و تزیینات و توسعه آن
- ۳۹ شاهکارهای هنری در کتیبه تاریخی و ممتاز سردر پیش روی مبارک
- ۴۳ درهای طلای حرم
- ۴۴ الف: توصیف در طلای پیش رو
- ۵۱ پیشینه تاریخی در طلای پیش روی مبارک
- ۵۲ پیشینه در طلای پایین پا، در ضلع شرقی حرم
- ۵۳ بر ترنج میانی لنگه اول نوشته است
- ۵۴ پیشینه در پایین پای مبارک
- ۵۵ صفحه‌ها
- ۵۶ حرم مطهر پس از انقلاب اسلامی
- ۵۷ محرابها
- ۵۹ سقف حرم و جایگاه ضریح
- ۶۱ شاهکارهای هنری در حرم رضوی
- ۶۹ تزیینات سقف حرم
- ۷۱ گنبد طلا و قبه
- ۷۳ پیشینه و سازنده قبه و گنبد
- ۷۶ مناره
- ۸۰ نخستین لوحه تاریخی و سنگ قبر مرقد امام علیه السلام
- ۸۱ دومین سنگ مزار
- ۸۲ سومین سنگ مزار
- ۸۲ کتیبه سطح سنگ مرقد امام علیه السلام
- ۸۳ صندوق مزار مقدس امام علیه السلام
- ۸۶ سرداب
- ۸۸ ضریح
- ۹۵ مسجد بالاسر

- ۹۸ مسجد تاریخی گوهر شاد
- ۱۰۰ بنا و ارزشهای هنری مسجد گوهرشاد
- ۱۰۱ ایوانهای بزرگ مسجد
- ۱۰۳ محراب ایوان مقصوره
- ۱۰۴ منبر صاحب الزمان علیه السلام
- ۱۰۶ گنبد مسجد گوهرشاد
- ۱۰۶ گلدسته‌های مسجد گوهرشاد
- ۱۰۷ ایوان شرقی مسجد گوهرشاد
- ۱۰۷ ایوان غربی مسجد گوهرشاد
- ۱۰۸ دو بنای دیگر از آثار عهد تیموری در حوزه حرم مطهر
- ۱۰۸ ۱. مدرسه پریزاد
- ۱۰۹ ۲. مدرسه دو در
- ۱۱۱ رواق
- ۱۱۲ دارالحفاظ
- ۱۱۳ رواق بزرگ و تاریخی دارالسیاده
- ۱۱۵ رواق دارالشرف
- ۱۱۷ دو رواق دارالشکر و دارالفیض
- ۱۱۸ رواق دارالفیض
- ۱۱۹ رواق دارالشکر
- ۱۲۰ رواق توحیدخانه
- ۱۲۱ رواق گنبد الله‌موردیخان
- ۱۲۱ رواق دارالضیافه
- ۱۱۲ رواق دارالسعاده
- ۱۲۳ رواق گنبد حاتم‌خانی
- ۱۲۴ رواق دارالسلام
- ۱۲۵ رواق دارالسرور

- ۱۲۵ رواق دارالعرّه
- ۱۲۶ رواق دارالذکر
- ۱۲۸ رواق دارالزهد
- ۱۲۹ رواق شیخ بهاءالدین
- ۱۳۱ رواق دارالعباده
- ۱۳۱ رواق دارالاخلاص
- ۱۳۳ احداث رواقهای جدید پس از پیروزی انقلاب اسلامی
- ۱۳۳ رواق دارالولایه
- ۱۳۴ رواق دارالاجابه
- ۱۳۵ رواق دارالهدایه
- ۱۳۷ رواق دارالرحمه
- ۱۳۸ رواق دارالحکمه
- ۱۳۹ رواق دارالحجه
- ۱۴۰ رواق بزرگ امام خمینی علیه السلام
- ۱۴۱ رواق دارالمرحمه
- ۱۴۱ رواقهای زیربستی جدید
- ۱۴۲ رواقهای اقماری صحن جامع رضوی
- ۱۴۲ صحن
- ۱۴۲ صحن انقلاب اسلامی
- ۱۴۴ نقاره‌زنی در آستان قدس رضوی
- ۱۴۵ صحن آزادی
- ۱۴۶ ایوانهای صحن آزادی
- ۱۴۷ صحن جامع رضوی
- ۱۴۹ صحن غدیر
- ۱۴۹ صحن کوثر
- ۱۵۰ صحن هدایت

- ۱۵۰ صحن جمهوری اسلامی
- ۱۵۱ سردرهای بزرگ صحن جمهوری
- ۱۵۲ سقاخانه صحن جمهوری اسلامی
- ۱۵۲ ساعت خورشیدی صحن جمهوری اسلامی
- ۱۵۳ صحن قدس
- ۱۵۴ بست
- ۱۵۵ بست شیخ طوسی
- ۱۵۶ بست شیخ طبرسی
- ۱۵۶ بست شیخ حرّ عاملی
- ۱۵۷ بست شیخ بهاءالدین
- ۱۵۸ اقدامهای آستان قدس رضوی پس از انقلاب اسلامی
- ۱۵۸ (الف) احداث فضاهای عبادی و زیارتی تا سال ۸۱
- ۱۶۰ کتابخانه مرکزی و مرکز آستان قدس رضوی
- ۱۶۰ پیشینه تاریخی کتابخانه
- ۱۶۱ جایگاه اولیه کتابخانه
- ۱۶۲ دانشگاه علوم اسلامی رضوی
- ۱۶۴ (ب) احداث فضاهای فرهنگی
- ۱۶۸ (ج) فضاهای خدماتی احداث شده
- ۱۷۳ علمای مدفون در حوزه حرم مطهر رضوی
- ۱۷۴ شیخ حسنعلی اصفهانی
- ۱۷۴ شیخ بهائی
- ۱۷۷ غلامحسین تبریزی
- ۱۷۸ محمد تقی جعفری
- ۱۸۰ شیخ حرّ عاملی
- ۱۸۲ سید جواد خامنه‌ای
- ۱۸۳ ملا هاشم خراسانی

- ۱۸۴ حسین سبزواری
- ۱۸۴ سید عبدالله شیرازی
- ۱۸۵ شیخ طبرسی
- ۱۸۶ غلامرضا طبسی
- ۱۸۷ مجتبی قزوینی
- ۱۸۸ هاشم قزوینی
- ۱۸۹ سید رضا کامیاب
- ۱۹۰ میرزا حسنعلی مروارید
- ۱۹۳ محمد هادی میلانی
- ۱۹۳ علی اکبر نهانندی
- ۱۹۴ سید عبدالکریم هاشمی نژاد
- ۱۹۵ ادیب نیشابوری
- ۱۹۶ میرزا مهدی اصفهانی
- ۱۹۷ شیخ عبدالرحیم بروجردی
- ۱۹۸ شیخ مهدی خالصی کاظمینی
- ۱۹۸ سید محمد قیصر
- ۱۹۹ شیخ محمد کوهستانی
- ۲۰۰ سید یونس اردبیلی
- ۲۰۱ سید محمد علم الهدی
- ۲۰۳ شیخ حسن مولوی
- ۲۰۴ حاج میرزا عبدالله خوئی
- ۲۰۵ حاج آقا حسین خادمی اصفهانی
- ۲۰۶ سید جواد مصطفوی
- ۲۰۶ میرزا احمد مدرس یزدی
- ۲۰۷ شیخ حبیب الله گلپایگانی
- ۲۰۹ کتاب نامه

امام آیت حق

خدای متعال را سپاسگزاریم که از ابتدا سرشت ما شیعیان را به ولایت و عشق به ائمه اطهار علیهم السلام که جانشینان برحق پیامبرند، ممزوج کرده است تا بتوانیم به وسیله ائمه علیهم السلام معالم دینمان را که ضامن خیر و برکت در دنیا و آخرت است بیاموزیم.

آن امامانی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله محبت و ولایت آنها را محبت و ولایت خودش دانسته است.

مشاهد و مراقده ائمه علیهم السلام محل توسل و استجابت دعا و برآورده شدن حاجتهاست. در اخبار آمده است که زیارت مرقد ائمه علیهم السلام باعث علو درجات و محو سیئات است.

وجود مرقد منور و آستان مقدس امام علی بن موسی الرضا علیه السلام در خاک خراسان، سعادت بزرگی است که نصیب کشور اسلامی مان شده است.

سرزمین خراسان به خود می‌بالد و امام علیه السلام درباره این مکان می‌فرماید: «میان دو کوه توس قطعه‌ای از زمین وجود دارد که از بهشت گرفته شده است.»^۱ این بیان امام علیه السلام اشاره به روضه منور رضوی دارد که در سرزمین توس (خراسان) بین دو سلسله کوه (آلاداغ) و (هزارمسجد)، بینالود واقع شده است. از آن زمان که سرزمین خراسان، جلوه گاه نور وجود مقدس هشتمین حجت خدا شد به خود می‌بالد که پیکر مطهر آن امام همام، از سرزمین مدینه، شمس‌الشموس این آب‌و خاک شده است.

ابونواس در باب قداست خاک توس و وصف سناباد و آرامگاه حضرت رضا علیه السلام که مفتخر به چنین موقعیتی شده، شعری سروده که مفهومش این است:

«ای سرزمین توس! خداوند از رحمت خود تو را سیراب کند.

چه نیکیها دربرداری ای طوس، سرزمین تو در گیتی نیکوست و شخص مقدسی که در سناباد^۲ مدفون است، مایه زینت توست.

ای آرامگاه! تو قبری هستی که در آن، دانش، بردباری، طهارت و قداست نهفته است؛ تو را همین افتخار بس که پیکر چنین شخصیتی را دربرداری، سرزمینهای دیگر به تو

۱. «إِنَّ بَيْنَ بَنِي طُوسٍ، قَبْضَةً قُبِضَتْ مِنَ الْجَنَّةِ»؛ بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۳۷.

۲. مشهد فعلی روستای سناباد از توابع توس بوده است.

غبطه می‌خورند و آرزوی چنین موقعیتی را دارند. فرشتگان همواره نگهبان تو باشند»^۱

اکنون به برکت این آستان، سرزمین خراسان مرکز فضیلت و قبله اقبال شیعیان و کانون توجه مسلمانان جهان شده است؛ به طوری که مجد و شکوه این بارگاه پرفیض و برکت هر بیننده‌ای را به خود مجذوب می‌کند.

از این رو همه ساله صدها هزار نفر از شیعیان و دوستان آن حضرت با ملیتهای مختلف، از سراسر جهان با شور و شوق فراوان به آستان مقدسش روی می‌آورند؛ و در طواف حرمش زنگ گناه و غبار عصیان از دلها و جانها می‌زدایند؛ و برای اظهار ارادت با قلبی آکنده از عشق و ایمان بر درودیوار حرم بوسه می‌زنند و پنجه در شبکه‌های ضریح مطهر می‌افکنند و از دیدگان، سیل اشک جاری می‌کنند؛ و با زمزمه و نجوا با خدای خود به راز و نیاز می‌پردازند و با امام علیه السلام درد دل می‌کنند و ملتزمانه از حضرت می‌خواهند تا با شفاعت ایشان، خداوند حوائج مشروعشان را برآورده سازد.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ هُوَ السَّمِيعُ

بزرگ عالم‌زاده - آذرماه ۸۷

مَاذَا حَوَّيْتَ مِنَ الْغَيْرَاتِ يَا طُوسُ
شَخْصَ زَكِيٍّ بِهِ سَنَابَدُ مَرْسُوسُ
يَعْلَمُ وَحِلْمٌ وَتَطْهِيرٌ وَتَقْدِيسُ
وَبِالْمَلَانِكَةِ الْأَطْهَارِ مَعْرُوسُ

۱. یا اَرْضِ طُوسِ سَفَاكِ اللَّهِ رَحْمَتُهُ
طَلَبْتُ بِقَاعِكَ فِي الدُّنْيَا وَزَيْتُهَا
يَا قَبْرَهُ أَنْتَ قَدْ نَضَّيْتَهُ
فَخَرَّ بِأَنْكَ مَغْبُوطٌ بِجُثَّتِهِ
لطائف المعارف، ص ۲۴۴.